**Perhehoitoliitto ry**
merja.lehtiharju@perhehoitoliitto.fi
040-3101441

# Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitolain muuttamisesta

Perhehoitoliitto kiittää mahdollisuudesta lausua aiheesta ja pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Kiitämme siitä, että perhehoitajien taloudelliseen asemaan ja tehtävän turvallisuuteen kiinnitetään huomiota perhehoidon päättymisen tilanteissa. Pidämme tärkeänä, että jatkossa perhehoitolakia päivitetään kokonaisuutena, jotta se vastaisi nykypäivän yhteiskunnallisiin tarpeisiin.

**Perhehoitoliitto kannattaa hallituksen esitystä laeiksi omaishoidon tuesta annetun lain ja perhehoitotolain muuttamista**

Perhehoitajan tehtävän turvallisuuden ja houkuttelevuuden näkökulmasta on hyvä, että taloudellista riskiä siirrettään perhehoitajalta hyvinvointialueille tietyissä perhehoidon ennakoimattomissa päättymistilanteissa.

Perhehoitoliitto kannattaakin perhehoitajan taloudellisen aseman tukemista erityisesti silloin, kun sijoitus päättyy ennakoimattomasti. Esityksessä on edelleen kohtia, joista Perhehoitoliitto on huolissaan.

**Nykyisen irtisanomissuojan tosiasialliset ongelmat suhteessa esitykseen**

Taloudellisen turva on kytköksissä perhehoitajan asemaan mm. sopimusosapuolena. Perhehoitolaissa on lukuisia sopimuksenvaraisia asioita, joissa perhehoitajalla on heikot neuvottelumahdollisuudet. Yksi keskeinen esimerkki on mahdollisuus sopia toimeksiantosopimuksen irtisanomisajaksi myös muu kuin kahden kuukauden irtisanomisaika.

Tämä tarkoittaa sitä, että toimijoilla on sopimuksissa lausekkeita, kuten ”sopimuksen irtisanomisaika on kaksi kuukautta, paitsi perhehoidon edellytysten päättyessä/jos toimeksiantosopimus päättyy perhehoitajasta johtuvasta syystä/sijoituksen päättyessä sijaishuollon muutokseen/jne.”. Käytännössä se voi tarkoittaa sitä, että poissulkevilla lauseilla irtisanomisaika on tosiasiassa mitätöity. Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan irtisanomisajasta sovitaan perhehoitolaista poiketen erityisesti silloin kun perhehoitaja toimii yksityisen palveluntuottajan kautta. Yksityisten palveluntuottajien toimesta toteutetaan kansallisesti suuri osa vahvasti tuetusta perhehoidosta. Vaativahoitoisten lasten perhehoidossa myös riskit sijoituksen ennakoimattomaan katkeamiseen ovat suurimmillaan. Tämän esityksen ollessa kyseessä se tarkoittaa sitä, ettei kaikilla perhehoitajilla ole kahden kuukauden perusirtisanomisaikaa, jolta he saisivat palkkion.

Perhehoitoliitto ehdottaa edelleen tarkasteltavaksi vaihtoehtoa, että perhehoitajan taloudellista asemaan ennakoimattomasti päättyvissä tilanteissa turvattaisiin muuttamalla perhehoitolain 12 § niin, ettei irtisanomisaikaa voi sopia perhehoitolain

tarkoittamaa lyhyemmäksi ja kasvattamalla irtisanomisaikaa kolmeen kuukauteen. Muuttaen pykälää myös niin, että irtisanomisajasta ei voisi sopia toisin ja irtisanominen olisi tehtävä kirjallisesti. Tämä muutos turvaisi tosiasiallisesti perhehoitajan mahdollisuutta sopeuttaa talouttaan perhehoidon päättyessä, lisäisi perhehoitajien yhdenvertaista kohtelua sekä varmistaisi perhehoitajien saatavuutta.

**Huomioita tilanteista, joihin lisäkorvausta on kaavailtu**

Kaikissa toistaiseksi voimassa olevissa toimeksiantosopimuksissa perhehoitaja sitoutuu tehtäväänsä pitkäaikaisesti riippumatta perhehoidon muodosta.

Ikäihmisten hoivassa on yleistynyt perhehoidon muoto, jota toteuttavat kiertävät perhehoitajat asiakkaiden kotona sopimuksilla, jotka ovat usein yli kolmen kuukauden, joskus jopa vuosien mittaisia. Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain nojalla myönnettävä lapsiperheiden kotiin vietävä perhehoito on kehittymisvaiheessa ja sitä pilotoidaan eri puolella Suomea.

Myös kotiin vietävässä tai nk. lyhytkestoisessa perhehoidossa tapahtuu ennakoimattomia perhehoidon päättymisiä. Esitys ei siis tue kotiin annettavaa eli kiertävää perhehoitoa, lyhytaikaista perhehoitoa tai omaishoitolain (937/2005) 4 §:n 3 momentin perusteella myönnettyä perhehoitoa.

Perhehoitoliitto ehdottaa, että perhehoitajien yhdenvertaisen kohtelun vuoksi kaikki yli kolme kuukautta kestävät perhehoidon toimeksiantosopimukset sisällytettäisiin korvauksen piiriin perhehoidon muodosta ja toteuttamisen tavasta riippumatta. Tällä olisi suuri yhteiskunnallinen merkitys muun muassa ikäihmisten hoivavajeen korvaamisessa, sillä esimerkiksi kiertävä perhehoito on tällä hetkellä voimakkaimmin kasvava ikäihmisten perhehoidon muoto, joka mahdollistaa mm. yhä useamman omaishoitajan vapaan.

Perhehoitoliitto on edelleen huolissaan siitä, ettei oikeutta ylimääräiseen korvaukseen ole, jos perhehoitajan kotiin sijoitetaan irtisanomisaikana uusi hoidettava. Riskinä on, että rajaus johtaa kiireellä tai puutteellisesti valmisteltuihin sijoituksiin tai painostaa perhehoitajaa uuteen sijoitukseen taloudellisista syistä ilman kokonaisvaltaista arviointia.

Perhehoitoliitolla on edelleen näkemys myös siitä, että lain soveltaminen arjessa on vaikeaa, kun arvioidaan sitä, mistä syystä sijoitus päättyy.

Tilanne on pulmallinen esimerkiksi silloin, kun perhehoitaja ei ole pyynnöistään huolimatta saanut riittävää tukea ja hän irtisanoo toimeksiantosopimuksen, koska ei voi tai uskalla enää pitää huolta perhehoidettavasta. Tuen puute tai erimielisyys tuen tarpeesta voi johtaa myös siihen, että hyvinvointialue irtisanoo sopimuksen tilanteessa, jossa vahvemmalla tuella perhehoito olisi voinut jatkua. Perhehoitaja voi irtisanoa myös itse sopimuksen riittävän tuen puuttumisen vuoksi, ja välttämättä yhteisymmärrystä ei saavuteta siinä, oliko tuki riittävää vai ei.

Kuten olemme aiemmin lausuneet, myös se, ettei korvaus koske tilanteita, joissa perhehoitajaa epäillään mm. kaltoinkohtelusta, on perhehoitajalle kohtuuton. Kaikki epäilyt eivät osoittaudu aiheellisiksi. Perhehoidossa, etenkin lastensuojelun

perhehoidossa, on tyypillistä, että huolta ilmaistaan huoli-ilmoituksen, lastensuojeluilmoituksen tai rikosilmoituksen keinoin. Tällaisissa tapauksissa perhehoitosuhde saatetaan päättää välittömästi, vaikka ilmoituksen taustalla olevia tapahtumia ei olisi vielä tutkittu. Epäilyn perusteella tapahtuvan taloudellisen turvan menetys kriisivaiheessa on perhehoitajalle kohtuuton. Toimeentulon turvaaminen olisi myös perhehoitajan oikeusturvan näkökulmasta kohtuullista; se mahdollistaisi oman talouden sopeuttamista äkilliseen muutokseen.